

PAVLE FUKAREK:

NAŠE LISTOPADNO DRVEĆE I GRMLJE

20. 6. 1954

8094

Dr. ing.
PAVLE FUKAREK

NAŠE LISTOPADNO DRVEČE I GRMLJE

I

**RAZPOZNAVANJE VRSTA
PREMA IZBOJCIMA I PUPOVIMA**

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
LJUBLJANA 1965

PREDGOVOR

U stručnoj literaturi na njemačkom, francuskom, engleskom i ruskom jeziku postoji odavno veći broj priručnika koji šumaru i hortikulturnom praktičaru olakšavaju (brzo) prepoznavanje pojedinih vrsta drveća i grmlja u razna godišnja doba. Ti priručnici najčešće u obliku »ključeva«, crtežima, fotografijama ili kolorisanim slikama prikazuju šumsko drveće u različitim vidovima, sa lišćem, cvjetovima i plodovima, sa formiranom krošnjom i korom stabla, ili sa razvijenim izbojcima i pupovima, odnosno u vremenu takozvanog zimskog mirovanja. Ovi priručnici su često neophodni za neposredne praktične radove, a njih, na žalost, još nemamo na našem jeziku. Postoji kod nas samo jedan priručnik za raspoznavanje drveća i grmlja prema izbojcima i pupovima, koji je na vanredno originalan način izradio inž. Č. Jeglič, ali ovaj priručnik je u većoj mjeri namijenjen hortikulturnoj nego šumarskoj praksi, a osim toga on je već odavna rasprodan.

Da bi se otklonio ovaj nedostatak u našoj stručnoj literaturi, počeo sam izrađivati već prije nekoliko godina ovaj priručnik, ali mi neke objektivne i subjektivne okolnosti nisu dozvoljavale da ga prije objavim. Moja je namjera bila da izradim ne jedan nego nekoliko praktičnih priručnika za raspoznavanje i odredjivanje šumskog drveća i grmlja te najznačajnijih, tzv. karakterističnih zeljastih biljaka naših šuma koje su određeni indikatori staništa ili određenih šumskih asocijacija. O potrebi i korisnosti ovakvih priručnika, mislim da nije potrebno govoriti. Za sada sam uspio da završim ovaj priručnik, a njegov prijem i ocjena daće mi vjerovatno i više podstreka da nastavim sa započetim radom.

Sarajevo, marta 1964.

Pavle Fukarek

UVOD

Pojedine vrste drveća i grmlja vrlo je lako raspoznati ako se na njima nalaze listovi, cvjetovi ili plodovi, odnosno kada je ono u svom bujnom razvitku. Za razliku od vrsta tzv. zimzele-nog drveća i grmlja, koje zadržava u svako doba godine lišće (prave »široke« listove, iglice ili ljuspe) nosi cvjetove ili plo-dove, — većina našega drveća i grmlja gubi s jeseni listove i plodove te ostaje »golo« sve do prvih proljetnih dana, kada se ponovno okiti listovima i cvjetovima. To drveće i grmlje zovemo listopadnim. Ono preživljava nepovoljne vremenske prilike (oštru zimsku studen ili vrućine žarkog ljeta) sa sma-njenim životnim funkcijama. Taj period, koji za naše listo-padno drveće, (tj. za drveće kontinentalnih predjela sjeverne hemisfere) nastupa krajem jeseni i početkom zime zovemo i zimsko mirovanje. Za vrijeme toga mirovanja listopadno drveće i grmlje možemo raspoznavati na osnovu nekih od-ređenih trajnih oznaka kao što su, npr. izgled i boja kore, izgled krošnje, boja i oblik izbojaka, a naročito smještaj, oblik i boja pupova. Oblik i granjanje krošnje (habitus stabla), boja i ispucalost kore su osobine koje dobro uočavamo tek u sta-rijeg, potpuno odraslog drveća. Izbojci i pupovi, kao i ožiljci otpalih listova mnogo su uočljivije i trajnije osobine koje nam omogućavaju raspoznavanje vrsta već i u najranijoj mladosti jednako tako kao i u najvećoj starosti drveća i grmlja. Ovim se oznakama možemo poslužiti mnogo sigurnije i jednostavnije. Zbog toga je ovaj priručnik izgrađen na osnovu markantnih razlika pojedinih vrsta drveća i grmlja koje su izražene u obliku i formiranju izbojaka, rasporedu i obliku pupova, obliku i boji ljuspica koje pokrivaju pupove, te u obliku, veličini i smještaju ožiljaka otpalih listova.

Raspoznavanje drveća i grmlja za vrijeme zimskog miro-vanja olakšano nam je u prirodi već i time što po uzrastu odmah možemo vidjeti da li pred sobom imamo visoko drvo,

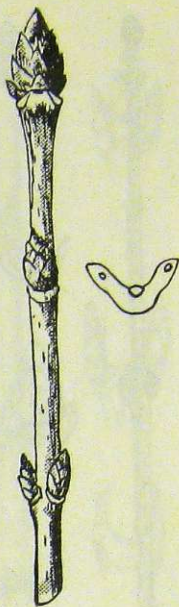
Acer heldreichii Orph. in Boiss. — Planinski javor

Dugi izbojci crvenkastosmeđi, goli sa nešto sjajnom površinom, pokriveni rijetkim, sitnim, ovalnim i nešto svjetlijim lenticelama. Oni su kraći i nešto tanji od izbojaka gorskog javora (sa kojim se ova vrsta najčešće susreće u našim šumama).

Pupovi ovalno konični, oštro ušiljenih vrhova sa tamnije crvenosmeđim, golim ljuspama čiji su vrhovi također ušiljeni i nešto uzdignuti od površine pupa.

Ožiljak otpalog lista je polumjesečasto razvučen, sa jasno ušiljenim krajevima i tri uočljiva traga sprovodnih snopića. Dva nasuprotna ožiljka ne dodiruju se krajevima.

Visoko drveće predplaninskih šuma južnog i srednjeg dijela Balkanskog poluotoka. Kao podvrsta ssp. *visianii* (Nym), sa nizom varijeteta i formi raširena je u planinskim šumama Bosne, Crne Gore, Srbije i Makedonije. U prirodi utvrđeni su i spontani hibridi ili prelazni oblici između planinskog i gorskog javora (*A. pseudoheldreichii* Fuk.).

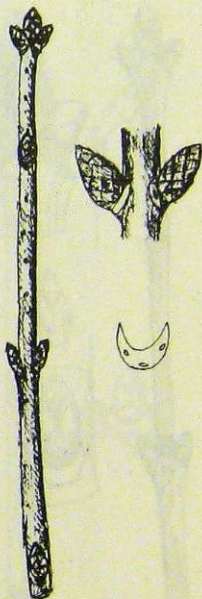
Acer intermedium Panč. (*Acer hyrcanum* Auct non Fisch et Mey.) — Prelazni balkanski makljen (»hirkanski javor«)

Vrlo je sličan javoru gluvaču. Dugi izbojci su ravni, žuti do zelenkastosmeđe boje. Oni su gusto posuti sivkastim, malo uzdignutim lenticelama.

Pupovi su nešto manji, uži i zašiljeniji nego pupovi gluvača. Vršni pup je dva put veći od postranih, koji su tijesno priljubljeni uz izbojak. Ispod vršnog pupa redovno se nalaze dva vrlo mala (zaspala) pupa. Postrani pup leži na malo uzdignutom jastuku. Pupove pokrivaju baršunaste ljuspe žučkastosmeđe boje, sa tamnosmeđim vrhovima. Pri osnovi vršnog pupa često se nalaze nasuprotno dvije skupine svjetlosivih dlačica.

Ožiljak otpalog lista je uzak, gotovo potkovičast i kao da je sastavljen iz tri ovalna polja. Nasuprotni ožiljci ne dotiču se krajevima.

Srednje (do 10 m) visoko drvo slično klenu, ali dosta rijetko u šumama i šikarama toplijih položaja Balkanskog poluotoka.

Sibirski ariš 74
Siva iva 104
Siva joha 45
Siva topola 88
Sivi orah 72
Sivo pasje grožđe 76
Sjevernoamerička crna topola 89
Sladun 95
Slanopada 86
Smokva obična 65
Smerdljika planinska 98
Smerdljika primorska 86
Srebrenolisni javor 38
Sremza obična 92
Sremza virdinska 92
Sofora japanska 108
Suručica brestolisna 113
Suručica patuljasta (niska) 112
Suručica srednja 113
Sukačevljev ariš 74
Svib, svibovina 56

Š

Šibika 57
Šipak 94
Šipur 102
Širokolisna kurika 63
Škrobut 55
Šljiva obična 91
Šumska borovnica 120
Šumska iva 104
Šumsko pasje grožđe 75

T

Tamarika 116
Tila, tilovina 84
Topola bahofenova 88
Topola bijela 87
Topola crna sjeveroamerička 89
Topola hibridna 88
Topola siva 88
Trensula 92
Trepetljika 90
Tresetna borovnica 120
Trešnja 90
Trn crni, trnjina 93
Trnovac 69
Trnovača 86

Trnošljiva 91
Trubljačac 53
Tršlja 86
Trušljika obična 99
Tulipanovac 75

U

Uhorkasta vrba 62
Uskolisna dafina 104

V

Vež 119
Vino divlje 122
Virdinijska sremza 92
Vrba bademasta 105
Vrba barska 104
Vrba bijela 103
Vrba lovorasta 105
Vrba košaračka 106
Vrba krhka 105
Vrba krta 105
Vrba prašljika 105
Vrba siva 104
Vrba uhorkasta 104
Vrba žalosna 103
Vučje liko 62
Vučji trn 70

Z

Zanovjet 84
Zanovjeti 61
Zečjak 107
Zelena joha 45
Zimolazika 74
Zova crna 106
Zova crvena 107

Ž

Žalosna vrba 103
Žestika 42
Žešlja 42
Žuka 112
»Žuta akacija« 50
Žuta koščela 54
Žutika 48
Žutilovke 68
Žižulja 123